

УДК: 371.311-054.68:378.4

Е.Б. Рябенко, Н.Б. Рябенко ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ З ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ В УКРАЇНСЬКИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

ДЗ «Луганський державний медичний університет»

Рябенко Э.Б., Рябенко Н.Б. Особенности педагогического общения с иностранными студентами в украинских высших учебных заведениях // Украинский медицинский альманах. – 2013. – Том 16, № 3. – С. 124-126.

В связи с тем, что в Украине с каждым годом обучается всё больше и большее количество студентов-иностранцев, необходимо считаться с их национальным менталитетом. Учитывать и устранять трудности, которые возникают на этапе адаптации и социализации иностранных студентов. Организация профессионально - педагогического общения с иностранными студентами требует от преподавателя совершенствования психолого-педагогической подготовки и достаточных теоретических знаний в области этнопсихологии и этнопедагогике.

Ключевые слова: этнопсихология, этнопедагогика, иностранные студенты, психолого-педагогическая подготовка, высшее учебное заведение.

Рябенко Е.Б., Рябенко Н.Б. Особливості педагогічного спілкування з іноземними студентами в українських вищих навчальних закладах // Український медичний альманах. – 2013. – Том 16, № 3. – С. 124-126.

У зв'язку з тим, що в Україні з кожним роком навчається все більша і більша кількість студентів-іноземців, необхідно зважати на їх національний менталітет. Ураховувати й усувати труднощі, які виникають на етапі адаптації й соціалізації іноземних студентів. Організація професійно-педагогічного спілкування з іноземними студентами вимагає від викладача вдосконалення психолого-педагогічної підготовки і достатніх теоретичних знань в області етнопсихології і етнопедагогіки.

Ключові слова: етнопсихологія, етнопедагогіка, іноземні студенти, психолого-педагогічна підготовка, вищі навчальні заклади.

Ryabenko E.B., Ryabenko N.B. Peculiarities of pedagogical communication with foreign students in ukrainian universities // Український медичний альманах. – 2013. – Том 16, № 3. – С. 124-126.

Due to the fact that every year more and more foreign students study in Ukraine, it is necessary to consider their national mentality. Consider and resolve the difficulties that arise at the stage of adaptation and socialization of foreign students. The organization of professional pedagogical communication with foreign students requires improving of psychological and pedagogical training and sufficient theoretical knowledge in the field of ethnic psychology and ethnopedagogics.

Keywords: ethnic psychology, ethnopedagogics, foreign students, psychological and pedagogical training, university.

Нині зросли вимоги до ефективності професійного педагогічного спілкування з іноземними студентами. В ході спільної роботи, спрямованої на професійно-особовий розвиток студентів-іноземців дуже важливою складовою являється конструктивна педагогічна взаємодія з ними.

Практика показує, що іноді виникає невідповідність рівня психолого-педагогічної підготовки викладачів вищих навчальних закладів вимогам, що пред'являються.

На наш погляд, сьогодні існує протиріччя між ґрунтовною підготовкою викладачів по предмету і недостатньою підготовкою до професійно-педагогічного спілкування.

Об'єкт дослідження - педагогічне спілкування як особлива форма взаємодії викладачів із студентами.

Предмет дослідження - підвищення педагогічної майстерності викладачів вищих навчальних закладів на основі володіння технологією педагогічного спілкування.

Мета дослідження - виявлення педагогічних умов, сприяючих плідній взаємодії викладачів з іноземними студентами в процесі педагогічного спілкування.

Наукова новизна дослідження: поставлена актуальна проблема володіння викладачами вищих навчальних закладів педагогічним спілкуванням як специфічною формою взаємодії викладача і іноземного студента.

Результати дослідження і їх обговорення:

1. Особливості педагогічного спілкування на етапі адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах.

В період навчання у вищих навчальних закладах іноземних студентів, викладачеві необхідно будувати педагогічне спілкування з урахуванням

специфічного міжкультурного характеру студентів з викладачем. Тут дуже важливий початковий етап навчання студентів-іноземців, який є складним і неоднозначним періодом адаптації. Адже багато іноземних студентів, що прибувають в Україну мають низький рівень інформованості про етнічну, політичну і соціальну системи нашої країни. Вони мало знайомі з нормами моралі, звичаями, традиціями і культурою українського народу, а також з особливостями системи вищої освіти в Україні. Тому іноді зіткнення особи іноземця з новим соціально-політичним і культурно-освітнім середовищем викликає у них психологічний шок. До того ж, до періоду адаптації слід віднести, окрім соціально-політичного і культурного середовища, - значні психологічні, фізичні і емоційні навантаження, інтенсивність навчання, велику учбову зайнятість, спадкоємність між предметами, що вивчаються, і т. д.

Найбільш важливі наступні етапи адаптації:

- подолання мовного бар'єру;
- входження в студентський колектив;
- засвоєння основних норм інтернаціонального колективу;
- формування стилю поведінки;
- вироблення стійкого позитивного відношення до своєї майбутньої професії.

На етапі адаптації у іноземних студентів виникають проблеми з вимогами вищої школи, з їх статусом іноземця в країні, з особливостями вікової психології, з їх національно-психологічними особливостями. На цьому етапі спілкування між викладачем і студентом-іноземцем, як представниками різних культур, може протікати по-різному: може бути успішним або, навпаки, призводити до важко вирішуваних проблем. І вирішення цієї проблеми залежить:

- від правильної побудови учбового процесу;

- швидкій учбовій, соціально-психологічній адаптації;
- контакту іноземного студента з викладачем, іншими студентами, що навчаються у вищих навчальних закладах, і людьми, що оточують їх;
- наявність навчальних посібників;
- забезпеченість груп іноземних студентів грамотним і фахівцями.

Формування міжкультурної комунікації «припускає облік трьох основних складових :

- етнопсихологічної (обумовленою ментальними особливостями національних культур);
- поведінковою (обумовленою національно-культурною специфікою комунікації поведінки);
- обумовленою власне національно-культурним «мовним змістом» [1].

Тому викладачам доводиться вирішувати питання і мовної підготовки і « вирівнювання» знань іноземців, що приїхали з різних країн і строгого «дозування» учбового матеріалу, і визначення балансу між учбовими дисциплінами на дозвільському і наступних етапах адаптації [2]

У перший рік навчання іноземці адаптуються до нових вимог вищих навчальних закладів. Процес адаптації проходить і на наступних курсах.

Першочергове завдання викладачів іноземних студентів перших курсів полягає в тому, щоб як можна якісніше і швидше наблизити рівень соціально-культурного, особового і освітнього розвитку до рівня українських студентів-першокурсників.

Оскільки студенти-іноземці, як правило, погано знають нашу культуру, норми поведінки і спілкування, мовний етикет, то дуже важливо навчити їх міжкультурному і міжособовому спілкуванню в нових умовах.

Педагогічне спілкування відбувається в аудиторіях, в час і після занять, в зовнішній учбовий час. Під час учбового процесу спілкування викладача з іноземним студентом будується за допомогою умовно-мовних ситуацій і часто носить дещо умовний характер. Позааудиторна діяльність може бути різноманітнішою і природнішою. Чим успішнішою буде ця робота, тим швидше представники різних культур зможуть порозумітися.

Бажаючи іноземців «прискорити процес входження в інший соціум з метою зменшення дистанції між власною культурою і культурою «країни мови», що вивчається, цілком зрозуміло і з'ясовано. Але штучно прискорити цей процес неможливо [3].

В період адаптації дуже важливі поведінка і позиції викладача, який повинен пам'ятати про неприпустимість тиску і повчальності. Тут потрібний особливий такт. Головною є не пропаганда усього національного, не протиставлення, а зіставлення різних культур і затвердження думки, що культура зближує народи. Важливо прагнути до створення нормальної атмосфери в групах, не застосовувати авторитарний тон в спілкуванні з студентами.

При цьому техніка педагогічного спілкування повинна складатися з наступних компонентів:

- стиль поведінки викладача, званий «інтеграційним»;
- навчання комунікативним умінням;
- оцінка емоційного стану викладача і студентів;
- уміння впоратися із стресом і навчання цьому студентів;
- формування позитивних між особових стосунків із студентами;

- уміння стримувати почуття і емоції і допомогти студентам в подоланні страху, невпевненості;

- правильна постановка голосу, управління мімікою і жестами;

- стиль педагогічного спілкування викладач вибирає залежно від його типу комунікативності (міра товариськості, манера поведінки та ін.) [7].

Отже, викладачеві, повчальному іноземних студентів, потрібні такі якості як:

- комунікабельність;
- уміння впоратися із стресом;
- уміння здолати психологічний бар'єр в спілкуванні;

- володіти спеціальною технікою спілкування

Таким чином, соціально-психологічна адаптація іноземних студентів сприяє правильній організації педагогічного спілкування і впливає на усі сторони їх життя.

2. Міжкультурне спілкування як частина педагогічного спілкування.

Міжкультурне спілкування характеризує процес комунікативної взаємодії між індивідами різних культур і мови, що мають свої традиції і звичаї, норми поведінки, якісь цінні установки [4].

Основи міжкультурного спілкування необхідно формувати з дня приїзду іноземного студента в Україну, оскільки ці студенти потрапляють в абсолютно нову для себе обстановку, пристосовуються до життя в чужій країні, в умовах нової культури, вирішують свої якісь проблеми взаємин з іншими студентами з однієї з ними групи, факультету.

Готовність іноземців до комунікації залежить від різних чинників. Передусім, від особистого досвіду спілкування в іноземному середовищі і, головне, - від їх навчання в мононаціональній або інтернаціональній групах. Досвід показує, що в інтернаціональних групах складається не лише сприятливіша атмосфера і готовність до міжкультурної комунікації, але і умови, що забезпечують адаптацію іноземців до освітнього середовища вищих навчальних закладів.

Відомо, що комунікація - обмін інформацією між людьми, що спілкуються; процес передачі інформації від відправника до одержувача, в результаті якого виникає розуміння. При розбіжності культур людям складно порозумітися, тому завдання викладача - прищепити іноземним студентам певні навички і уміння міжкультурної комунікації [5].

Педагогічне спілкування викладача з іноземним студентом складається під час їх педагогічної взаємодії. Ця взаємодія розуміється як освітній і виховний процес, спрямований на розвиток особистості іноземного студента. Але педагогічне спілкування не можна зводити лише до комунікації. Це ще і складна система взаємин між двома сторонами, що представляють різні культури, вік, підлогу, спосіб життя і інше. Отже, педагогічне спілкування викладача і іноземних студентів - не лише обмін учбовою інформацією, але і їх взаємодія, спрямована на освіту, виховання і розвиток особистості студента-іноземця. У ній знаходяться резерви вдосконалення учбового і - виховного процесів і розвиток основ міжкультурної компетенції іноземних студентів [6].

3. Облік національно-психологічних особливостей іноземних студентів в процесі педагогічного спілкування.

Необхідно відмітити, що викладач повинен во-

лодіти технологією і технікою педагогічного спілкування, використовуючи при цьому усі правові засоби і прийоми дії на навченого.

Дуже важливим моментом в педагогічному спілкуванні є відношення до часу. Ще засновник теорії міжкультурної комунікації Е. Хол розділяв культури на монохромні і поліхромні по відношенню їх представників до часу [8].

Студенти-іноземці, що навчаються у нас, в переважній більшості відносяться до поліхромних культур і не уміють чітко планувати учбовий час. Їм складно не спізнюватися на заняття, особливо в перші місяці навчання, тому що в їх країнах така поведінка не рахується негожою. До того ж вони не можуть зосередитися на одному занятті, намагаючись робити декілька справ одночасно. Їм також важко адекватно сприймати тимчасові обмеження виконання завдань і тестів, оскільки в їх культурах важливою є сама діяльність, а не її часові рамки.

При побудові педагогічного спілкування з іноземними студентами також важливо брати до уваги категорію простору, яка сильно відрізняється в різних культурах. Передусім, йдеться про дистанцію спілкування, яка встановлюється залежно від віку, підлоги, релігії, соціального положення учасників комунікації. Переважна більшість іноземних учнів приїжджають до нас з мусульманських країн, де неприпустимим є дотик людини, що належить до іншої релігії.

Слід звернути увагу і на такий факт як національно обумовлені уявлення про місце і роль в соціальному і освітньому житті представників різної підлоги. Для багатьох студентів мусульманських країн жінка-викладач і жінка взагалі в їх країнах не грає такої ролі, як у нас. Тому цим студентам, щоб пом'якшити своє уявлення про жінку і усвідомити значення її в нашій країні, необхідно певний час. І завдання викладача - допомогти йому в цьому.

Важливу роль у викладанні грає стиль педагогічного спілкування. Одні автори вважають, що стиль викладання має бути природним, але не формальним.

На думку інших, стиль педагогічного спілкування з іноземними студентами в різних випадках має бути різним. Відомо, що китайські освітні традиції пов'язані з образом авторитарного викладача, тому китайські учні насилу звикають до доброзич-

ливого, демократичного стилю спілкування українських викладачів. Африканські студенти звикли на батьківщині до «жорсткішого» стилю спілкування з викладачем. Загальноприйнятій в Україні стиль спілкування в аудиторії вони можуть сприйняти як загравання. По моделі спілкування В. А. Кан-Калика, бажане спілкування на основі діалогу і спілкування на основі спільної діяльності [9].

Висновки: Згідно з даними багатьох авторів [1-10], для ефективнішого педагогічного спілкування потрібні комунікативні вміння викладачів, працюючих з іноземними студентами, а саме вміння:

- вступати в контакт за будь-яких умов, навіть без знання мови-посередника;
- управляти своїми емоціями, особливо при вирішенні конфліктів;
- уміти усвідомлювати особливості своєї культури в порівнянні з культурою студентів-іноземців;
- управляти самопочуттям і настроєм за будь-яких обставин;
- створювати психологічний контакт і емоційну атмосферу в аудиторії;
- впливати на іноземну аудиторію залежно від її національного складу;
- організувати наукову і творчу діяльність іноземних студентів;
- уміти не допустити міжкультурних і інших конфліктів в аудиторії;
- витримати оптимальний темп спілкування, що особливо важко в інтернаціональній аудиторії;
- зрозуміти мотиви поведінки іноземних студентів при спілкуванні студентів з викладачем і між собою.

У зв'язку з тим, що в Україні з кожним роком навчається уся більша і більша кількість студентів-іноземців, необхідно зважати на їх національний менталітет. Найбільші труднощі виникають на етапі адаптації і соціалізації іноземних студентів. Особливі вимоги повинні пред'являтися до формування інтернаціональних груп, в яких міжкультурне спілкування виникає щодня.

Організація професійно-педагогічного спілкування з іноземними студентами вимагає від викладача вдосконалення психолого-педагогічної підготовки і достатніх теоретичних знань в області етнопсихології і етнопедагогіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. **Рубина С. Н.** Російська мова як іноземний і методика його викладання / Рубина С. Н. - / Сб. Науч.метод. ст. - М. Газета «Правда», 2007.- С.93.
2. **Филимонова Н.Ю.** Проблеми виховання іноземних студентів як проблеми саморозвитку особи / Филимонова Н.Ю., Годенко А.Е. // Науковий Вісник МГТУ ГА. Міжнародна діяльність Вищих навчальних закладів МГТУ ГА-№94-2005.- С.51-60.
3. **Лисенко В. І.** І знову до діалогу культур / Лисенко В. І., Маяцкая Н.К. // Актуальні проблеми методики викладання російської мови як іноземного. - Ростов н/Д : РГПУ, 2002.- С.221.
4. **Дрокина С. В.** Вплив культури спілкування викладачів на успішність психологічної адаптації студентів / Дрокина С. В. Матеріали Всеросійського семінару. Томськ. Вид-во ТПУ, 2008. - С.52.
5. **Тихонова Е.Г.** Особливості адаптації іноземних студентів у внз регіону / Тихонова Е.Г. // Регионология.- №2.-2010.- С.45-49.
6. **Титаренко О. А.** Особливості організації учбово-виховного процесу із студентами-іноземцями в медичному внз / Титаренко О. А. // Закоренілий. Науч. метод. Конфер. Полтава, 2003.- С. 102-106.
7. **Волков Г. Н.** Етнопедагогіка / Волков Г. Н. - М., 1999.- 110 с.
8. **Хол Э.** Як зрозуміти іноземця без слів / Хол Э. 1995.- 97 с.
9. **Кан-Калик В.А.** Основи професійно-педагогічного спілкування / Кан-Калик В. А. Грозный: ГПИ, 1979.- 102 с.
10. **Арсеньев Д. Г.** Социально-психологические і фізіологічні проблеми адаптації іноземних студентів / Арсеньев Д. Г., Зинковский А. В., Иванова М. А. СПб.: Вид-во СПбГПУ, 2003.- С. 49.

Надійшла 18.03.2013 р.
Рецензент: проф. Ю.М.Вовк